

РОЗДІЛ 7. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

COMPARISON OF METHODS FOR ASSESSING BANKS BLACK SEA REGION

У статті розглянуто важливість проблеми оцінювання розвитку банків Причорноморського регіону. Досліджено особливості визначення показників, відповідно до яких оцінюється рівень розвитку банків на прикладі діючого в Причорноморському регіоні Місто Банк, зареєстрованого в м.Одеса. Проаналізовані основні показники його діяльності в динаміці та визначені головні з них: залучення коштів клієнтів, ліквідність активів, обсяги кредитування, ступінь надійності, рентабельність, рівень інноваційного потенціалу.

Ключові слова: розвиток банків, методи оцінювання розвитку банків, рейтингові технології, депозити, обсяги кредитування, інноваційний потенціал, фінансовий результат, рентабельність, Причорноморський регіон.

В статье рассмотрена важность проблемы оценки развития банков Причерноморского региона. Исследованы особенности определения показателей, по которым оценивается уровень развития банков на примере действующего в Причерноморском регионе Мисто Банк, зарегистрированного в г. Одесса. Проанализированы основные показатели его деятельности в динамике

и определены главные из них: привлечение средств клиентов, ликвидность активов, объемы кредитования, степень надежности, рентабельность, уровень инновационного потенциала.

Ключевые слова: развитие банков, методы оценки развития банков, рейтинговые технологии, депозиты, объемы кредитования, инновационный потенциал, финансовый результат, рентабельность, Причерноморский регион.

The article deals with the importance of evaluating the banks of the Black Sea region. The features of the definition of performance, according to the estimated level of banks operating in the example of the Black Sea region City Bank registered in Odessa. The basic indicators of its activity in the dynamics and determined major ones are: attracting customer funds, liquidity of assets, lending a degree of reliability, profitability, level of innovation capacity.

Key words: development of banks, methods for assessing the development of banks, rating technologies, deposits, lending volumes, innovative potential, financial result, profitability, The Black Sea region.

УДК: 336.71(477.6)

Борисенко Д.С.

студентка

Запорізький національний університет

Калюжна Ю.В.

к.е.н., викладач кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Запорізький національний університет

Постановка проблеми. Економіко-фінансове середовище Причорноморського регіону, як і в цілому по країні, на даний період є недостатньо стабільним та досить ризикованим; банківські установи змушені функціонувати в кризових умовах, що відображається на їх діяльності та призводить до банкрутства. З метою своєчасної ідентифікації загроз стабільності, менеджменту слід особливу увагу звертати на динаміку розвитку банківських установ. Для подальшого економічного та фінансового зростання Причорноморського регіону необхідно здійснювати систематичне оцінювання розвитку банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Визначення методів оцінювання розвитку банків України є достатньо складною проблемою, якій присвячують увагу ряд науковців, серед яких: П. Буряк, М. Григор'єва, Н. Єсінова, О. Грішнова, С. Калінін, Б. Карпінський та ін. У науковій літературі відсутній комплексний підхід до оцінювання розвитку банків, а методи його дослідження потребують подальшого вдосконалення.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей методів оцінювання розвитку фінансового сектора з метою ефективного управління розвитком банківських установ При-

чорноморського регіону. Мета дослідження зумовила перелік задач, які необхідно розв'язати для її досягнення: аналіз методів та формування комплексного підходу до оцінювання розвитку банків.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Починаючи з часів незалежності України, банківський сектор став провідним у розвитку економічної політики держави. Але за останні декілька років дана сфера перенесла немало потрясінь: скорочення іноземного капіталу, відтік коштів, банкрутство, ліквідація та виведення банків з ринку. Особливо ситуація загострилась з 2014 року, у зв'язку з політичною ситуацією, коли обсяг депозитів став помітно меншим і більша кількість банків перестала кредитувати бізнес

Обсяг депозитів у національній валюті в 2014 р. стрімко зменшився на 10,3% порівняно з попереднім роком, у іноземній валюті – на 17%. Значну кількість банків Причорноморського регіону було ліквідовано, а такі банки як Імексбанк, Інвестбанк, Порто-Франко, Фінростбанк починаючи з 2014 року знаходяться у стані ліквідації. Для попередження банкрутства, кризових явищ та їх уникнення треба оцінювати рівень розвитку банків, беручи до уваги певні показники.

Під розвитком банку розуміється його перехід з поточного в новий якісно-кількісний стан у часі під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Для оцінювання розвитку банку, на нашу думку, слід розглянути деякі показники у динаміці, головними з яких є: залучення коштів клієнтів, ліквідність активів, обсяги кредитування, ступінь надійності, рентабельність, рівень інноваційного потенціалу. Методологія визначення показників розвитку банку передбачає рейтингові технології та визначення окремих показників діяльності.

Інформація щодо об'ємних показників публікується у відкритій пресі, що дозволяє не тільки порівнювати окремі банки, а й здійснювати аналіз деяких відносних показників, що характеризують внутрішні сторони їх діяльності. Найбільш цікавим

в цьому відношенні є визначення частки депозитів в загальній сумі активів (табл. 1).

Отже, депозити є найпопулярнішим інвестиційним інструментом як у світі, так і в Україні, а також виступають основним показником розвитку банку. Лідером по залученню депозитів в Україні станом на 01.02. 2017 р. є Приват Банк, що займає провідні позиції по усім ключовим фінансовим показникам, що свідчить про високий рівень розвитку банку з широким спектром послуг, які пропонуються клієнтам.

Показники розвитку Місто Банк, зареєстрованого у м.Одеса, свідчать про відставання у процесі залучення коштів фізичних та юридичних осіб, використання неефективних методів управління (табл. 2). Для підвищення рівня популярності банку та залучення більшої кількості грошо-

Таблиця 1

Рейтинг банків по залученню депозитів

Банк	Сума депозитів (млн грн.) на 11.02.2016	Питома вага (%) розрахована від загальної суми залучених депозитів по Україні за 2016 р.	Сума депозитів (млн грн.) на 01.02.2017	Питома вага (%) розрахована від загальної суми залучених депозитів по Україні за 2017 р.	Темп зростання 2017/2016 рр (%)
Приват Банк	143192,72	53,22	144674,89	59,10	101%
Райффайзен Банк Аваль	16443,00	6,11	17715,08	7,24	108%
Альфа-Банк	13427,74	4,99	15243,12	6,23	114%
Укрсоцбанк	13149,87	4,89	14845,44	6,06	113%
ОТР Банк	9397,31	3,49	9259,91	3,78	99%
Південний	5925,68	2,20	6359,80	2,60	107%
ПроКредит банк	3804,17	1,41	4589,46	1,88	121%
Кредобанк	2900,75	1,08	3770,26	1,54	130%
Мегабанк	1967,77	0,73	2642,01	1,08	134%
Банк Восток	2266,07	0,84	2521,13	1,03	111%
Місто Банк	900,04	0,34	1118,64	0,46	124%
...					
Всього по Україні	269059	100%	244796,77	100%	91%

Джерело: згруповано авторами на основі [1]

Таблиця 2

Динаміка коштів клієнтів Місто Банк

Рядок	Найменування статті	2015р. (тис.грн.)	2016р. (тис.грн.)	Абсолютне відхилення (тис.грн.)	Темп зростання (%)
1	Державні та громадські організації:	90470	84538	-5932	93%
1.1	Поточні рахунки	44027	22182	-21845	50%
1.2	Строкові кошти	46443	63356	16913	136%
2	Інші юридичні особи	425707	353193	-72514	83%
2.1	Поточні рахунки	321078	152983	-168095	36%
2.2	Строкові кошти	104620	200210	95590	191%
3	Фізичні особи:	846214	848062	1848	100,2%
3.1	Поточні рахунки	104071	87023	-17048	84%
3.2	Строкові кошти	742143	761039	18896	103%
4	Усього коштів клієнтів	1362 391	1285 793	-76598	94,3%

Джерело: згруповано авторами на основі [7]

вих коштів доцільним є вдосконалення системи маркетингових комунікацій.

Важливою складовою розвитку банків є ефективна кредитна діяльність, так як саме видані кредити забезпечують 2/3 доходу, а також становлять 60% сукупних активів банків, хоча і являються найризиковішою їх частиною. У табл. 3 показані банки, що займаються кредитуванням фізичних осіб, безумовним лідером є Приват Банк.

Не дивлячись на те, що комерційні банки України оцінювали рівень свого розвитку за кількістю виданих кредитів, проте в умовах політичної та економічної кризи такий підхід дещо модифікується. Як стверджує Просяник І.В. [3], банки підняли початкові внески, підвищили строк розгляду заявок, а суми наданих кредитів були знижені. У додаток до збільшення суми комісій, що стягуються при отриманні комісій, банки вимагають офіційного підтвердження доходів. Іншими словами, сталося посилення приписів, які стосуються доходів потенційного позичальника.

На прикладі Місто Банк проаналізовано зміни резервів під заборгованість за кредитами

за 2016 рік, динаміка є негативною. Резерви під заборгованість, що формуються у банку, мають відповідати системі фінансового обліку, так як певним чином цей показник може визначати реальну вартість кредитного портфеля і можливість отримання процентного доходу. Чим більший дохід отримує банк, тим вищу щабель розвитку займає (табл. 4).

К.В. Мстоян зазначає, що з позиції клієнтів банку надійним є той банк, який здатен виконати свої зобов'язання вчасно і в повному обсязі та демонстрував цю здатність в минулому [4]. До зовнішніх чинників, що впливають на надійність, а отже і на розвиток банків, належать: політична та економічна ситуації у державі; законодавство, що регламентує діяльність банківської системи; розвиток ринкових відносин у країні. З внутрішніми чинниками надійності пов'язане все те, що належить до організації роботи банку: обрання стратегічних і тактичних цілей підприємства, трудові ресурси, темп впровадження інновацій тощо.

В Україні діють багато рейтингових агентств, які працюючи зі статистичними даними НБУ, слід-

Таблиця 3

Кредити фізичних осіб

Банк	Кредити фізичних осіб, тис.грн. 2015 р.	Кредити фізичних осіб, тис.грн. 2016 р.	Абсолютне відхилення (тис.грн.)	Темп зростання (%)
Південний	367734.921	312385,679	-55349.242	84.9%
Альфа-Банк	4367770.89	3621230,383	-746540.507	82.9%
Банк Форвард	1197023.912	1176453,429	-20570.483	98.3%
Мегабанк	545315.227	473755, 38	-71559.847	87.9%
ПУМБ	3697776.141	2654566,563	-1043209.6	71,8%
ПриватБанк	25843424.874	24394594,134	-1448830.7	94,4%
Таскомбанк	79209.45	90260,773	11051.323	113,9%
Місто Банк	458419.19	461634.383	3215.193	100,7%

Джерело: згруповано авторами на основі [2]

Таблиця 4

Аналіз зміни резервів під заборгованість за кредитами Місто Банк за попередній період (тис.грн.)

	Рух резервів	Кредити юридичним особам	Кредити, що надані фізичним особам - підприємцям	Іпотечні кредити фізичних осіб	Кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	Інші кредити, що надані фізичним особам	Усього
1	Залишок за станом на початок 2016 р.	107094	438	12140	9621	371	129664
2	Збільшення/ зменшення резерву під знецінення протягом 2016 р.	60585	438	5019	15591	306	50145
3	Списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву	0	0	0	10204	0	10204
4	Залишок станом на кінець 2016р.	46509	0	7121	15008	677	69315

Джерело: згруповано авторами на основі [7]

кують за рівнем розвитку банківської системи України, а також складають власні рейтинги. Так, аналітики журналу [5] враховували здатність банку без затримки повернути депозити, якщо у нього з'являться фінансові проблеми, труднощі, пов'язані з погашенням кредитів і зростанням

заборгованості клієнтів, а також рівень підтримки акціонерів і держави (рис. 1).

Місто Банк з 2007 року співпрацює з рейтинговим агентством «Кредит-рейтинг», що надає послуги в області незалежної оцінки кредитоспроможності суб'єктів запозичень із присвоєнням кредитних рейтингів по Національній рейтинговій шкалі. Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року. Рейтингові позиції одеського Місто Банк з певних показників, визначених «Кредит-Рейтинг», наведені у таблиці 5.

Щоб чітко розуміти стиль роботи банку і спрогнозувати його майбутню надійність, слід врахувати, що дані рейтинги формуються на основі кількісних показників. На нашу думку, прибутковість банку є найвагомим показником його розвитку. Але останні роки відобразились на діяльності банків не кращим чином, так як політична ситуація держави, девальвація гривні, виведення великої кількості банків з ринку призвели до збитків. Значно менша кількість банків спрацювала з прибутком.

Сумарний збиток банківського сектора України за підсумками 2016 року, з урахуванням діючих і неплатоспроможних банків, склав 160,1 млрд грн. Збиток діючих банків на 1 січня 2017 року склав 158,482 млрд грн., неплатоспроможних банків – 1,661 млрд грн. Збиток діючих банків в грудні 2016 року скоротився в 4,3 рази. Найбільший прибуток за підсумками 2016 року одержали Райффайзен Банк Аваль, Сітібанк, ОТП Банк, КредіАгріколь Банк, Інг Банк Україна, Ощадбанк, ПУМБ, Прокредит Банк, Кредобанк (табл. 6).

Фінансовий результат діяльності Місто-Банк є нестабільним: у лютому відбулось збільшення

Таблиця 5

Рейтинг Місто Банк

Показник	Показник на 31.06.2015, млн.грн.	Показник на 31.06.2016, млн.грн.	Позиція в рейтингу на 31.06.2016
Активи	1 940.00	2 096.52	29
Депозити фіз. осіб	859.00	747.20	24
Депозити юр. осіб	362.00	391.00	32
Капітал	509.00	460.78	25
Фінансовий результат	-10.88	-5.86	49

Джерело: згруповано авторами на основі [1]

ТОП-рейтинг українських та іноземних банків: квітень 2017 року

Рис. 1. Рейтинг найнадійніших банків України в 2017 році

Таблиця 6

Прибуткові банки у 2015–2016 році

№	Банк	Прибуток до оподаткування, грн		Абсолютне відхилення, грн
		2015 р.	2016 р.	
1	Райффайзен Банк Аваль	-1439 855	4189 463	5629 318
2	Сітібанк	1630 450	1732 439	101989
3	КредіАгріколь Банк	441361	998130	556769
4	Інг Банк Україна	854874	964969	110095
5	ОТП Банк	-2847 716	868722	3716 438
6	Ощадбанк	-12273 078	468169	12741 247
7	ПУМБ	-1752 470	447573	2200 043
8	Прокредит Банк	78905	377251	298346
9	Кредобанк	112449	338904	226455
10	Місто-Банк	-20750	-29878	-9128

Джерело: згруповано авторами на основі [6]

показника, в березні він знов повернувся до попереднього рівня, а вже в квітні набув від'ємного значення (рис. 2). Це свідчить про те, що у менеджменту банку відсутня чітка стратегія подальшого розвитку фінансової установи

Оцінка ефективності банківської діяльності полягає також і в оцінюванні ефективності роботи менеджерів: внутрішньої політики банку, кваліфікації менеджерів тощо. Найкраще даний показник відображає рентабельність активів (Roа), що може бути визначений як відношення чистого прибутку до сукупних активів банку, тобто до ресурсів, що управляються. Даний показник відображає внутрішню політику банку, професіоналізм його менеджерів, які підтримують оптимальну структуру активів і пасивів з погляду доходів і витрат. Якщо значення показника не менше 1%, то можна стверджувати, що банк ефективно використовує власні ресурси. Динаміка рентабельності активів Місто-Банк наведена у таблиці 7.

Таблиця 7

Рентабельність активів Місто Банк

	Дата	Рентабельність активів(ROA),%
1	31.12.2013	0.624
2	31.12.2014	0.896
3	31.03.2015	-3.532
4	30.06.2015	-4.949
5	30.09.2015	-1.689
6	01.01.2016	-1

Джерело: згруповано авторами на основі [2]

Результати аналізу свідчать про загальне погіршення ефективності діяльності банку та зниження темпів його розвитку.

Також слід відзначити інноваційний потенціал Місто Банк. До інноваційного потенціалу можемо віднести спроможність банку генерувати нові ідеї, а також реалізовувати їх. Тут береться до уваги персонал банку, матеріально-технічна база, інформаційне та фінансове забезпечення. Місто Банк застосовує велику кількість нових технологій, не відстаючи від конкурентів, а саме: інноваційні програми і проекти; нові банківські продукти та послуги (Інтернет-банкінг, POS-термінали в торговельних мережах, «зона 24»); а також вдосконалює знання співробітників шляхом підвищення їх кваліфікації.

Висновки з проведеного дослідження. Причорноморський регіон України є досить привабливим для ведення бізнесу, фінансова сфера розвивається, але все ж таки стримується політичними та економічними факторами і Місто Банк є яскравим підтвердженням цього.

Розвитком банку є його перехід з поточного в новий якісно-кількісний стан у часі під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. У процесі оцінювання розвитку банку важливу роль відіграють показники залучення коштів клієнтів, ліквідність активів, обсяги кредитування, ступінь надійності, рентабельність, рівень інноваційного потенціалу, аналіз яких здійснюється шляхом використання рейтингових технологій та проведення розрахунків. Можна відзначити той факт, що той банк, який займає більш високу позицію у рейтингу, може бути залежним від сильного впливу негативних і малопередбачуваних факторів, які здатні привести до його банкрутства, однак банки з задовільним рейтингом спроможні продовжувати свою діяльність, оскільки в результаті стабільної роботи зможуть уникнути негативного впливу таких факторів.

Рівень розвитку банків можна порівнювати не лише за кількісними показниками, а також за якістю управління банком. Лише оцінюючи достатність капіталу, якість активів, кваліфікацію трудового колективу можна зробити висновок про рівень розвитку банку в цілому. При даному методі порівняння доцільно оцінювати також:

- кадровий потенціал – трудовий колектив, рівень знань, освіченість, можливість підвищення рівня кваліфікації;
- дотримання банком інструкцій та постанов НБУ;
- діяльність апарату правління банку;
- відгуки про банк, рівень задоволеності потреб клієнта.

У наведених методах оцінювання розвитку банків запропоновано використовувати різні групи показників, тому необхідно застосовувати комплексний підхід до визначення їх динаміки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Banker.ua [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Електронні дані.– [Офіціальний рейтинг банків України]. – Режим доступу: <http://banker.ua/officialrating/> – Назва з екрана.

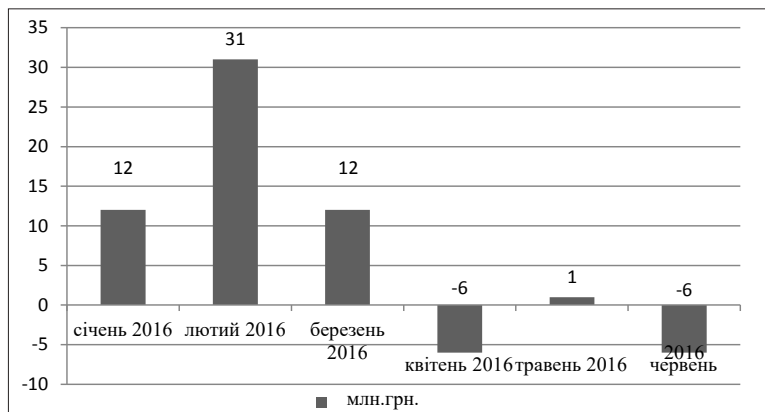

Рис. 2. Фінансовий результат Місто Банк за перше півріччя 2016 року

2. Ваш Банкір [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Електронні дані.– [Основні показники банку]. – Режим доступу: <http://vashbankir.com/> – Назва з екрана.

3. Просяник І.В. Кредитування фізичних осіб та його особливості в Україні / І.В. Просяник // Мукачівський державний університет – 2016. –№ 2.

4. Мстоян К.В. Надійність банку: сутність, складові та фактори впливу / К.В. Мстоян// «Ефективна економіка» – 2016. –№ 5.

5. Фориншурер [Електронний ресурс]: [Інтер-

нет-портал]. – Електронні дані.– [Рейтинг самых надежных банков Украины в 2017 году]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/>– Назва з екрана.

6. Finbalance [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. – Електронні дані.– [ТОП-20 збиткових і прибуткових банків у першому кварталі 2016]. – Режим доступу: <http://finbalance.com.ua/>– Назва з екрана.

7. Kredobank. Проміжна фінансова звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності за перший квартал 2017 року: [Електронний ресурс]. – <https://www.mistobank.com.ua/ua/>

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УГОД ЗІ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В УКРАЇНИ

THE DEVELOPMENT OF EVENTS DIRECTED TO INCREASE THE ECONOMICAL SAFETY OF MERGERS AND ACQUISITIONS IN UKRAINE

Розкрито сутність процесів злиття та поглинання, охарактеризовано їх види, проаналізовано позитивні та негативні наслідки даних процесів. Узагальнено основні методи оцінки ефективності процесів злиття та поглинання. Проаналізовано динаміку, структуру та ефективність діяльності банків з іноземним капіталом в Україні. Запропоновано заходи з підвищення ефективності регулювання процесів злиття та поглинання в Україні, розроблено алгоритм оцінки та аналізу портфеля банківських продуктів в умовах консолідації банківських установ.

Ключові слова: злиття, поглинання, консолідація, банк з іноземним капіталом, ефективність консолідаційних процесів.

Раскрыта сущность процессов слияния и поглощения, охарактеризованы их виды, проанализированы позитивные и негативные последствия данных процессов. Обобщены основные методы оценки эффективности процессов слияния и поглощения. Проанализирована динамика, структура и эффективность деятельности банков с иностранным капиталом в Украине.

Предложены меры по повышению эффективности регулирования процессов слияния и поглощения, разработан алгоритм оценки и анализа портфеля банковских продуктов в условиях консолидации банковских учреждений.

Ключевые слова: слияние, поглощение, консолидация, банк с иностранным капиталом, эффективность консолидационных процессов.

The essence of mergers and acquisitions is described, the types of these processes are characterized, the positive and negative effects of these processes are analyzed. The major methods of evaluating the effectiveness of mergers and acquisitions are summarized. The dynamics, structure and efficiency of foreign capital banks' activity in Ukraine are analyzed. The measures for improvement of the effectiveness of regulation of mergers and acquisitions are proposed, the algorithm of evaluation and analysis of the portfolio of banking products in the conditions of banks' consolidation is developed.

Key words: merger, acquisition, consolidation, the bank with foreign capital, the effectiveness of the consolidation processes.

УДК 336.71

Галушко А.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується подальшим розвитком тісних взаємозв'язків між національними господарствами, перетворенням кожного з них в органічну складову світового господарства. Зростання міжнародного поділу праці, що базується на деталізації та спеціалізації, створило умови для розвитку міжнародної виробничої кооперації. На ряду з об'єднанням ресурсів та можливостей на рівні підприємницької діяльності відбувається і консолідація фінансових ресурсів, яка перш за все стосується банківської

системи. Поштовхом для активізації процесів консолідації банківського капіталу, окрім пошуку нових джерел коштів та ринків для діяльності, є також обмін досвідом у сфері менеджменту та співпраця в області розробки нових банківських продуктів та послуг.

З огляду на подібні мотиви, вітчизняні банківські установи доволі часто розглядають іноземних інвесторів як більш перспективних та досвідчених і надають їм перевагу у процесах злиття та поглинання. Таким чином, частка іноземного капіталу у загальному обсязі капіталу банків України